

VŠEHRD

LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ.

K otázce vázanosti Č. S. R. smlouvami, uzavřenými bývalým Rakouskem.*)

Dr. M. Hlavíčka (Praha).

Mírové smlouvy, zejména mírová smlouva St. Germainská, spočívají na zásadě, že jedině mezinárodně právní osobnost dnešního Rakouska spočívá v sukcesi v právní osobnost bývalého Rakouska. Zásada tato není sice výslovně vyřčena nikde, leč vyplývá z celé řady rozmanitých ustanovení, jmenovitě mírové smlouvy St. Germainské.

Povšimnutí zasluhuje hned úvod citované smlouvy, v němž se praví: »— hledíce k tomu, — že bývalé mocnářství rakousko-uherské nyní přestalo trvati a ustoupilo v Rakousku vládě republikánské —«. Podle článku 54. téže smlouvy »vzdává se Rakousko všech práv a právních nároků na území bývalé monarchie rakousko-uherské . . .«*) Podobnou dikci najdeme i ve člancích 36, 43, 47, 59, 83, 84, 87, 91, 95 atd. Čl. 96 zní v tomto směru ještě přesněji. Dle něho »Rakousko se vzdává všech práv, právních nároků nebo výsad, vyplývajících v jeho prospěch z generální akty algesiraské ze dne 7./4. 1906 i z francouzsko-německých dohod ze dne 9./2. 1909 a 4./11. 1911«, a to tak, že úmluvy tyto jest pokládati za zrušeny již ode dne 12./8. 1914. Znění tohoto článku mírové smlouvy St. Germainské svědčí jasně o tom, že mezi Rakouskem dnešním a bývalým není rozdílu co do mezinárodně právní osobnosti. Podobný závěr nutno činiti i ze článku 97. V témže duchu sdělán jest i čl. 177. Dle něho »Rakousko uznává, že Rakousko a jeho spojenci jsou odpovědni, způsobivše je, za ztráty a škody, které utrpěly vlády spojené a sdružené a jejich státní příslušníci válkou, jež jim byla vnucena napadením se strany Rakouska a jeho spojenců«. Dle čl. 205. vláda rakouská sama jediná odpovídá za všechny závazky sjednané za války bývalou vládou rakouskou. Podobné rčení jest i ve čl. 203. V četných člancích mluví se o »bývalé a nynější vládě rakouské« (Srov. čl. 206, 208, 21 atd.). Mimo to dala by se uvésti celá řada míst cit. smlouvy, z nichž dá se vyvozovati, že jedině dnešní Rakousko jest pokládáno

*) Poněvadž mírová smlouva St.-Germainská dosud ve Sbírce z. a n. — bohužel — dosud nevyšla, uvádím český překlad příslušných míst ve znění tisku Nár. shrom. čs. z roku 1919, č. 1630.

za právního pokračovatele Rakouska bývalého. Toto vyplývá samozřejmě již i z té skutečnosti, že mocnosti spojené a sdružené uzavřely mírovou smlouvou St. Germainskou s Rakouskem dnešním jakožto s mocností, jež po boku Německa světovou válku začala a vedla.

To, co shora bylo řečeno, má nesmírnou důležitost pro posouzení otázky vázanosti naší republiky mezinárodními smlouvami, uzavřenými bývalým mocnářstvím rakousko-uherským. Československá republika není podle mírových smluv pokračovatelem, nástupcem bývalé monarchie, od níž se odtrhla nezávisle na její vůli. V mezinárodním právu se dnes všeobecně uznává, že v případě rozdělení státu ve více samostatných státních těles nové státy, vyjma stát původní třeba zmenšený teritoriálně, nejsou vázány mezinárodními smlouvami, jež vázaly původní stát před jeho rozdrobením. *)

V této otázce jest názor v literatuře práva mezinárodního v zásadě stejný.

Ze zásady výše zmíněné vychází též čl. 20 smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem. Tento článek ukládá totiž naší republice, aby v určité lhůtě přistoupila k určitým v příloze vyjmenovaným mezinárodním smlouvám, ač při nich bývalé Rakousko smluvní stranou bylo. Okolnost tato rovněž nasvědčuje tomu, že smluvní závazky bývalého mocnářství zásadně na naši republiku nepřešly.

S hlediska všeobecně uznaných zásad práva mezinárodního a mírových smluv jest tedy nesporno, že vázanost smluv, uzavřených bývalým Rakouskem, na naši republiku nepřešla. Zbývá však ještě zmíniti se o tom, jak tuto otázku rozřešilo vnitřní zákonodárství československé.

Žádný zákon ani nařízení výslovně neprohlásily, že náš stát není vázán smlouvami, jež uzavřelo bývalé Rakousko-Uhersko. Není toho však ani třeba. Případný podrobný zákon nebo zákon opačného obsahu by s hlediska práva mezinárodního praktického významu neměl, jelikož pouhá norma vnitrostátní nemohla by založiti vázanost mezinárodní.

Zákon ze dne 28./10. 1918, č. 11 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, stanovil mimo jiné, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Z toho však nelze dovozovati, že by zákon zachoval

*) Bonfils, pojednává o této otázce, praví: »Cet être nouveau ne saurait être engagé par des traités où il n' a pas figuré. Il n' a pas été partie contractante. Il n' est pas le continuateur, l' ayant cause de l' Etat contractant (Manuel de Droit international public, str. 119).

M o y e se vyjádřuje takto: »En d' autre termes, les charges d' un traité ne passent pas aux héritiers des signataires, à l'inverse du droit privé.« (Le droit des gens moderne, str. 329.)

F i o r e: »I trattati stipulati dallo Stato a cui appartenevano le provincie e i paesi separati non continueranno ad applicarsi al nuovo Stato costituito mediante la separazione.« (Il diritto internazionale codificato, § 133, str. 154. Srovnej též: Trattato di diritto internazionale pubblico, 2. díl, str. 345 a násl.)

Srov. též L i s z t, Das Völkerrecht, str. 173.

nebo chtěl zachovati v platnosti též mezinárodní smlouvy, uzavřené bývalým Rakouskem a v říš. zák. publikované. I když nepřihlíželo by se k té okolnosti, že cit. zákon byl sdělán bez dbalého uvažování a filosofování za krajně napjatých a nebezpečných poměrů jen proto, aby byly zajištěny co nejrychleji právní řád a bezpečnost, trpěl by takový názor tou vadou, že zaměňoval by území nějakého státu za stát samý a že nevyvozoval by důsledků povstalých vznikem našeho státu, jemuž přísluší státní výsost a samostatnost. Nad to nelze zapomínati, že mezinárodní smlouva jako taková může trvati pouze dotud, dokud tu jsou všechny podmínky mezinárodně právní k tomu nutné. Neplatí-li však mezinárodní smlouva jako taková, nemůže platiti ani jako norma vnitrostátní. Hájil-li by se opak, svědčilo by to o vystupňovaném formalismu do krajnosti; v tom případě příslušná mezinárodní smlouva byla by však pouhou bezcennou a mrtvou literou a případné soudní rozsudky nebo správní opatření vnitrostátní o ni se opírající byly by jen akademicky pronesenými slovy.

Z některých zákonů a nařízení republiky Československé dá se nepřímě tvrditi, že náš stát se nepokládá za vázána smlouvami, jež uzavřelo bývalé Rakousko. Dá se tak souditi na př. z původního §u 2 zák. ze dne 20./2. 1919, č. 97 Sb. z. a n., o celním území a vybírání cla,*) ze zákona ze dne 23./7. 1919, č. 440 Sb. z. a n., jímž se nařizuje přičiněním o přerušeni sporů pro pohledávky za bývalým c. k. erárem, c. a k. erárem a král. uher. erárem, z nařízení vlády ze dne 18./5. 1920, č. 378 Sb. z. a n., jímž se prozatím uvádí v platnost obchodní a celní úmluva se Švýcarskem,**) a z nařízení vlády ze dne 18./5. 1920, č. 379 Sb. z. a n., jímž se prozatím uvádí v platnost obch. a cel. úmluva s královstvím S. H. S.

Nutno se také zmíniti o tom, že otázkou platnosti smluv uzavřených býv. Rak. zabýval se již i náš nejvyšší soud. V jeho rozhodnutí ze dne 4./2. 1919, RI 41/19, se praví:

»Trvání státních smluv jest podmíněno trváním států samých, které právě onu smlouvu uzavřely. Zánikem kteréhokoli státu smlouvu uzavřevšího nastává sám sebou i zánik té které státní smlouvy, poněvadž mezinárodní právo nezná nějakého přechodu (sukcesse) práv a povinností suverenního státu po jeho zániku na stát jiný, který vznikne na území nebo na části území onoho zaniklého státu. Takový nově vzniklý stát jest subjektem jiným, samostatným a od zaniklého státu nezávislým. Zaniknutím státu rakouského, případně mocnářství rakousko-uherského, zanikly též smlouvy státní s ním jiným státem uzavřené a nepřechá-

*) Zmíněný § zní: »Pro toto celní území (t. j. území čs. státu) platí až nadále dosavadní předpisy o celním řízení, vyjma § 65 celního řádu z 11. VII. 1835, a až do uzavření obchodních smluv autonomní celní tarif z 13. II. 1906, č. 20 ř. z.«

**) Nařízením tímto byla prozatím uvedena v platnost obchodní a celní smlouva, uzavřená mezi Švýcarskem a býv. mocnářstvím R.-U. dne 9. III. 1906 (č. 156 ř. z.). Předposlední odstavec příslušné výměnné noty výslovně praví: »Rovněž panuje shoda o tom, že prodloužení platnosti smlouvy, nebo o s p í š e u v e d e n í v p l a t n o s t výše zmíněné smlouvy stane se...«

zejí tudíž práva a povinnosti ze smlouvy vzniklé na nově utvořený samostatný a výsostní stát Československé republiky, na části území zaniklého státu Rakousko-uherského vzniklý.«

Konečně nutno zmíniti se i o tom, že republika Československá již přistoupila k četným mezinárodním smlouvám po rozumu čl. 20 smlouvy mezi četnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem. Tak přistoupila na př. již k úmluvě bernské o ochraně děl literárních a uměleckých, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908 (č. 401 Sbírký z. a n. z r. 1921) a k úmluvě madridské ze dne 14. dubna 1891, týkající se potlačení nesprávného označení původu zboží, revidované ve Washingtoně 2. června 1911 (č. 419 Sbírký zák. a n. z r. 1921). Z těchto skutečností nutno také vyvozovati, že kompetentní činitelé republiky dali zřetelně na jevo, že stát československý nepřevzal na sebe smluvních závazků po bývalém Rakousku jako dědictví, nýbrž že je bere na sebe samostatně jako nový suverenní stát. Přístupem republiky Československé ke zmíněným národním smlouvám se pro republiku Československou smluvní stav teprve z akládá, tedy ani se neobnovuje ani nelze mluvit o pokračování v něm resp. o jeho dalším trvání.

Anomalií do jisté míry jest znění vyhlášky ministerstva financí ze dne 31. ledna 1921, č. 51 Sb. z. a n., že pozbyly platnosti úmluvy k zamezení dvojího zdanění, uzavřené mezi bývalým Rakouskem a Uhrami. Jedině správný názor jest, že ony úmluvy pozbyly platnosti v poměru mezi republikou Československou a nynějším maďarským státem již 28. října 1918 z důvodů těchže, jež povšečně byly uvedeny výše. Není proto správné prohlašovati je za neplatné na základě retorse, jak se ve vyhláše uvádí, kdyžtě nikde před tím nebylo předeepsaným způsobem vyhlášeno, že by republika Československá a Maďarsko se byly dohodly, že úmluvy ony pokládají za platné.

Vyhláškou ministra zahraničních věcí ze dne 29. října 1921, č. 387 Sb. z. a n., uveřejněny byly smlouvy (správně by mělo býti ve vyhláše uvedeno »seznam smluv«) obnovené v poměru k Německu podle čl. 289 mírové smlouvy Versailleské. Stylistice úvodního odstavce vyhlášky není šťastná. Slova »jež jest pokládati za nadále platné« byla by odůvodněna a proto i správná jen tehdy, kdyby smlouvy ve vyhláše uvedené byly bývaly někdy skutečně platily mezi Německem a republikou Československou jako takovou. Smlouvy ty však platily mezi Německem a býv. Rak.-uherskem. Mezi Německem a republikou Československou se tu však smluvní stav neobnovuje, nýbrž zakládá.

O pojem práva.

Zdeněk Neubauer (Brno).

Snad málokterý český právník zajímavící se o theoretické problémy právní vědy nesledoval se zájmem literární výměnu názoru mezi prof. Kallabem a Weyrem o základní, noe-